

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa,

Adam Bodnar

XI.501.1.2015.AK

Pani Kornelia Wróblewska
Przewodnicząca
Parlamentarnego Zespołu
ds. Osób Głuchych
Kancelaria Sejmu
ul. Wiejska 4/6/8
00-902 Warszawa

Rzecznik Praw Obywatelskich, który wykonuje w Polsce zadania niezależnego organu do spraw promowania, ochrony i monitorowania wdrażania postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169; dalej jako: Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych lub Konwencja), w 2014 r. opublikował raport pn. „Obsługa osób głuchych i głuchoniewidomych w urzędach administracji publicznej. Analiza i zalecenia”. Publikację wraz z tłumaczeniem na polski język migowy uprzejmie przesyłam w załączeniu. Raport stanowi podsumowanie obszernego badania weryfikującego stopień realizacji postanowień ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz. U. z 2011 r. Nr 209, poz. 1243, z późn. zm.; dalej jako: ustawa o języku migowym). Pod koniec 2015 r. przedstawiłem Pełnomocnikowi Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych najważniejsze rekomendacje płynące z powyższej publikacji. Mając na uwadze treść zaprezentowanego przez Pełnomocnika stanowiska, pragnę zwrócić uwagę Pani Przewodniczącej na wciąż istniejące problemy osób głuchych i głuchoniewidomych w relacjach z organami administracji publicznej.

W celu zagwarantowania osobom głuchym i głuchoniewidomym funkcjonowania w społeczeństwie na zasadzie równości z innymi osobami najistotniejszą kwestią pozostaje umożliwienie im komunikowania się z otoczeniem za pomocą języków niewerbalnych. Należy zauważyć, że zgodnie z art. 21 lit. b i e Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych władze publiczne powinny podejmować wszelkie odpowiednie środki w celu akceptowania i ułatwiania korzystania przez osoby z niepełnosprawnościami w sprawach urzędowych z języków migowych oraz wszelkich innych dostępnych środków,

sposobów i form komunikowania się według wyboru osoby z niepełnosprawnością, a także w celu uznania i popierania korzystania z języków migowych. Ponadto państwa-strony Konwencji zobowiązane są do zapewnienia osobom z niepełnosprawnością słuchu różnych form pomocy i pośrednictwa ze strony innych osób, w tym przewodników, lektorów i profesjonalnych tłumaczy języka migowego, w celu ułatwienia im dostępu do budynków i innych obiektów publicznych (art. 9 ust. 2 lit. e Konwencji). Fundamentalną zasadą ustawy o języku migowym – mającej na celu zapewnienie odpowiedniego poziomu wsparcia osobom głuchym i głuchoniewidomym w komunikowaniu się z instytucjami publicznymi – jest możliwość swobodnego wyboru metody komunikowania się osób uprawnionych. Przestrzeganie powyższej reguły stanowi gwarancję osiągnięcia celów tej regulacji ustawowej. Z badań przeprowadzonych na zlecenie Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wynika, że odsetek urzędów deklarujących możliwość skorzystania z pomocy tłumacza przez osoby głuche wyniósł 73%, z czego w 41% funkcję tłumacza pełniłby wyłącznie przeszkolony urzędnik. W przypadku osób głuchoniewidomych analogiczne wartości wyniosły 22% oraz 3%. Tak niepokojąco niskie wyniki oznaczają, że w przypadku osób głuchych ponad jedna czwarta urzędów (27%) nie wywiązuje się z obowiązków nałożonych na nie w drodze ustawy o języku migowym, a w przypadku osób głuchoniewidomych liczba ta rośnie do ponad trzech czwartych (78%).

Dla urzeczywistnienia prawa osób głuchych i głuchoniewidomych do porozumiewania się w sprawach urzędowych swobodnie wybraną metodą komunikacji niezbędne są zmiany zarówno o charakterze legislacyjnym, jak i w praktyce stosowania ustawy o języku migowym. Po pierwsze, konieczne wydaje się poszerzenie katalogu podmiotów zobowiązanych do udostępnienia usług tłumaczeniowych dla osób głuchych i głuchoniewidomych, tak aby obowiązek ten dotyczył wszystkich instytucji finansowanych bądź współfinansowanych ze środków publicznych. Szczególne znaczenie to nabiera w przypadku podmiotów leczniczych, ponieważ bariera komunikacyjna w sposób bezpośredni wpływa na realizację prawa osób głuchych lub głuchoniewidomych do opieki zdrowotnej. Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych w odpowiedzi na moje wystąpienie nadmienił, że dostępność służby zdrowia dla osób głuchych lub głuchoniewidomych jest przedmiotem dyskusji Polskiej Rady Języka Migowego, która powołała zespół problemowy ds. dostępności służby zdrowia dla osób niesłyszących.

Moim kolejnym postulatem jest zrezygnowanie z wymogu posiadania przez osobę głuchą lub głuchoniewidomą orzeczenia o niepełnosprawności, które aktualnie warunkuje dostęp do bezpłatnych usług tłumaczeniowych. W piśmie skierowanym do Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych wskazałem, że stosownie do postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych do osób z niepełnosprawnościami zalicza się te osoby, które mają długotrwale naruszoną sprawność m.in. w zakresie zmysłów, co może, w interakcji z różnymi barierami, utrudniać im pełny i skuteczny udział w życiu

społecznym, na zasadzie równości z innymi osobami. Co istotne, urzędowe potwierdzenie tego faktu nie jest wymagane. Należy ponadto zaznaczyć, że uzyskanie orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność stanowi prawo, nie zaś obowiązek osób uprawnionych.

Wśród podnoszonych postulatów wskazuje się także konieczność uregulowania kwestii refundacji kosztów tłumacza wynajętego przez osobę głuchą lub głuchoniewidomą ze środków podmiotu zobowiązanego przeznaczonych na ten cel. Z wniosków trafiających do Biura RPO wynika, że w praktyce uzyskanie dofinansowania ze środków powiatu na podstawie art. 35a ust. 1 pkt. 7 lit. f ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721, z późn. zm.) napotyka na znaczne trudności z uwagi na niską pulę dostępnych zasobów finansowych.

Kolejną kwestią wymagającą uwagi jest brak państwowego systemu certyfikacji tłumaczy języka migowego. Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych poinformował mnie, że prace w tym obszarze prowadzi zespół problemowy do spraw certyfikacji tłumaczy i wykładowców PJM, SJM i SKOIGN Polskiej Rady Języka Migowego.

Mając na uwadze doniosłe znaczenie problemów w kontaktach z organami administracji publicznej dla osób głuchych i głuchoniewidomych w Polsce, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2014 r. poz. 1648, z późn. zm.), zwracam się do Pani Przewodniczącej z uprzejmą prośbą o analizę załączonych rekomendacji i ich wykorzystanie w bieżącej pracy Zespołu. Będę również zobowiązany za poinformowanie mnie o aktualnie podejmowanych przez Zespół działaniach mających na celu zapewnienie pełnej dostępności urzędów administracji publicznej dla osób niesłyszących.

Załączniki:

- raport pn. „Obsługa osób głuchych i głuchoniewidomych w urzędach administracji publicznej. Analiza i zalecenia”,
- wystąpienie RPO do Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych z dnia 4 grudnia 2015 r.,
- odpowiedź Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych z dnia 27 stycznia 2016 r.